
Ekopsychologie nabízí jedinečné možnosti, jak propojit vědecký výzkum s ochranou přírody

Ekopsychologie nabízí jedinečné možnosti, jak propojit vědecký výzkum s ochranou přírody

3. 10. 2011, autor: Lucie Kettnerová, rubrika: Rozhovory & portréty

Za svou disertační práci „Charakteristika osobního vztahu k přírodě (úvod do teorie a pojmosloví)“ získal Cenu Josefa Vavrouška, která se uděluje studentům vysokých škol za vynikající práci zaměřenou na problematiku vztahu přírody, společnosti a kultury. Oslovili jsme PhDr. Jana Krajhanzla, Ph.D., abychom zjistili, proč se pustil do právě takto terminologicky zaměřené práce a kam se ubírala jeho cesta po skončení studia na FF UK.

Můžete ve stručnosti představit, o čem vaše práce pojednává a proč jste se rozhodl jako svou disertační práci zpracovat právě toto téma?

Všiml jsem si, že česká environmentální praxe a společenské vědy mají poměrně málo rozvinutou terminologii pro popis vztahu lidí k přírodě a životnímu prostředí. Terminologie je přitom pro teoretickou i praktickou činnost zcela zásadní – zkusme si představit, jak by fungovala medicína bez anatomie nebo botanika bez názvosloví. Ačkoliv je tedy vztah k přírodě velmi pestrý (přírodu mají rádi chataři v Posázaví, myslivci, účastníci bohoslužeb pod širým nebem, fandové zelených technologií i blokádníci kácení na Šumavě), dlouho se pro jeho popis používal jen chudý oborový slovník s vágními pojmy, kterým málokdo rozumí stejně (kladný vztah k přírodě, odcizení, ekogramotnost).

Pro potřeby lidí, kteří se profesně zabývají vztahem lidí k přírodě (ekopedagogové, odborníci ze společenských věd), jsem se proto pokusil vytvořit autorskou syntézu ze zahraničních pramenů, díky které je možné charakterizovat různorodé vztahy lidí k přírodě. Čerpal jsem přitom primárně z psychologických disciplín, které v českých podmínkách

souhrnně označujeme jako ekopsychologii. Ta se zabývá prožíváním a chováním lidí ve vztahu k přírodě a životnímu prostředí (viz www.vztahkprirode.cz).

Google prozradil, že za sebou máte řadu workshopů či publikací vztahujících se k environmentální výchově. Souvisí to s tím, že jste studoval i pedagogiku?

Řekl bych, že ani moc ne. Spíš mě baví propojovat vědu s praxí, protože mi připadá, že se vědci a praktici navzájem potřebují. Třeba ekopsychologický výzkum se během uplynulých čtyř dekad zabýval řadou otázek, které si už léta kladou lidé pracující v ochraně přírody a životního prostředí. Například co motivuje lidi k šetrnému chování k životnímu prostředí, jak veřejnost vnímá environmentální rizika, ale také co v lidech vyvolává kontakt s divočinou nebo jak se vyvíjí vztah k přírodě u dětí.

V těchto tématech může ekopsychologie nabídnout spoustu zajímavých zjištění, která jsou nicméně pro praktiky obtížně dostupná v zahraničních recenzovaných časopisech. Vědci tak mohou sloužit jako zprostředkovatelé těchto poznatků, protože málokterý praktik má po celodenní „šichtě“ večer ještě sílu číst si v zahraničních odborných článcích.

Setkání vědy s praxí by však byla škoda redukovat na nějaký popularizační monolog, tedy jednosměrný proud poznatků z vědy do praxe. Daleko zajímavější mi připadá dialog, kdy se propojují zkušenosti praktiků s výsledky vědeckých studií, kdy se konfrontují vědecké teorie optikou lidí z praxe, bavíme se o jejich otázkách a řešíme, jakým způsobem můžou ožít poznatky z akademického prostředí v běžné profesní praxi.

Doktorské studium na FF UK jste úspěšně zakončil. Kde působil nyní?

V současné době jsem na volné noze, abych se mohl věnovat ekopsychologii a environmentální výchově. V praxi to vypadá tak, že jezdím po republice a lektoruji workshopy a semináře především pro lidi, kteří se zabývají environmentální výchovou či ochranou životního prostředí. Spolupracuji také na různých výzkumech.

Právě v těchto dnech například připravujeme společně s Asociací lesních mateřských škol rozjezd výzkumu, ve kterém se chceme podívat zblízka na to, jak předškolní děti ovlivňuje kontakt s přírodou. Souběžně s tím probíhá on-line průzkum, ve kterém s kolegou sociologem mapujeme, co si myslí drobní přispěvatelé jedné ekonevládky o globálních klimatických změnách a co jim nejčastěji brání chránit klima v jejich domácnosti. Částečně také udržuji kontakt se sférou sociálních služeb, kde jsem v předchozích letech působil, a v rámci České asociace streetwork pomáhám s pětiletou evaluační činností nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

PhDr. Jan Krajhanzl, Ph.D., vystudoval na FF UK jednooborovou psychologii se specializací sociální a klinická psychologie. Doktorské studium sociální psychologie zakončil disertační prací „Charakteristika osobního vztahu k přírodě (úvod do teorie a pojmosloví)“, za niž získal Cenu Josefa Vavrouška.